

az eredményé az a 11.000 kötet, amely itt szemet és lelket gyönyörködtetően van elhelyezve. Hogy pedig az ilyen szakszerű könyvtár, hogyan értékesíthető, azt mutatja a szóban levő könyv, amelybe a szerző hangyaszorgalommal összegyűjtötte a gazdag irodalmi anyagból azokat a nagyrészt ismeretlen, vagy feledésbe ment adatokat, amelyek a polgári iskola életében jelentőséggel bírnak. A rendkívül érdekes adatokat a szerző nemcsak az évek sorrendjében csoportosította, hanem név- és tárgymutatót is készített hozzá, és így ezt a könyvet a polgári iskola jövő történetírójának értékes és könnyen használható kútforrásává tette.

Aki ezt a könyvet átlapozza, az előtt mint egy érdekesítő mozgógép-nél, élethűen vonulnak el az iskola múltjának egyes fontosabb mozzanatai, szinte megelevenednek az iskola életében kiemelkedőbb szerepet játszott elődök. Maga előtt látja az 1868. előtti polgári iskolát, a pozsonyi ev. egyház-községben 1875-ben felállított Bürgerschulét, a debreceni ref. kollégiumban 1890-ban megnyitott fiúiskolát, amely utóbbi években újra életre kelt, látja a pesti és budai 100 év előtti polgári iskolákat. Kis apró képekben odavetítve megtudjuk, hogy a szarvasi állami polgári leányiskola már 1863-ban, a nagyváradi polgári fiú- és leányiskola 1868-ban, de a polgári iskolát megteremtő törvény előtt létesültek. Meglátjuk azokat az érdekes tanácskozásokat, amelyek a budai és pesti polgári iskolák megnyitását megelőzték. Látjuk az első polgári leányiskolát, amely ma a Kiskorona-utcában és az első fiúiskolát, amely ma a Nagymező utcában létezik. Évről-évre látjuk az újabb és újabb polgári iskolák megnyitását, egészen a mai napig.

Közben látunk más képeket is. Látjuk az első polgári iskolai tanításra képesítő vizsgálatot 1870. április 5-én, amikor a vizsgára egyetlen jelölt jelentkezett. Szerdahelyi Adolf, aki jeles eredménnyel vizsgázott és így ő lett Magyarországon az első képesített polgári iskolai tanár. A második Dr. Kerékgyártó Elek volt, aki később jelentős szerepet játszott mint a polgári iskola, valamint a tanáregyesület életében is.

És a film perog tovább, egyes igen ügyesen megfogalmazott apró képekben látjuk a tanáregyesület harcát az iskola reformjáért, a statusrendezésért, a törvényes nyugdíjért, a korszerű felügyeletért, a tantervért, rendtartásáért, a tanárképzés színvonalra emeléséért, szóval mindenért, ami együtt egy iskola létezését teszi. A könyv, ahogy szerző az előszóban megjegyzi, nem összefüggő anyagot ad, hanem részleteket, érdekes adatokat évek szerinti sorrendben. Akit egy iskola létért való küzdelme érdekel, az meg nem szűnő érdeklődéssel fogja végig lapozni ezt a szerző nagy buzgalmát, bámulatos meglátó képességét dicsérő munkát.

Szenes Adolf.

Fábián István: Magyar írók levelei. A Tanítás Problémái c. sorozatban. Budapest: é. n. (1938).

Érdekes, sőt izgató feladat megállapítani azt, hogy mi rejlik az író műve, a könyv mögött? Amilyen régi az irodalom iránti érdeklődés, olyan régi az írók személyét, magánéletét, „hétköznapijait“ kutató kíváncsiság. Ezért volt és ezért lesz mindig jelentős az írók levelezése. Már Sainte-Beuve sokat emlegeti, hogy néhány levél gyakran többet mond írójáról,

mint egy-egy kötet vers vagy próza. De az író egyéniségén túl a korra is rávilágítanak a levelek. Az irodalmi élet sokrétűsége bontakozik ki bennök. Az élet és irodalom kapcsolatát látjuk. Az ilyesmi ma egyre jobban érdekli nemcsak a historikust, hanem a szélesebb közönséget is. De Fábrián István gondos kiadása érdekessége mellett nagy hiányt is pótol. Levelezésgyűjteményünk alig van, irodalmi szempontból összeválogatott pedig egy sincs. Ezt a hiányt különösen éreztük akkor, ha a francia irodalom egy-egy híres levélgyűjteményét forgattuk, a bájos és szellemes francia levelek ott az iskolai tanításban is méltán nagy szerepet játszanak, hiszen egyes korokban, így a tizenyolcadik században a levél az eposszal és regénnyel egyenrangú műfaj. Az előttünk levő gyűjteményben közölt Csokonai-levelek közül is nem egy (pl. a Fábrián Juliánához írott) vetekszik Csokonai legszebb verseivel.

Fábrián kiadása gondos, hozzáértő ember munkája. Az anyag kiválasztása jó ízléssel és helyes stílustörténeti szempontok szerint történt. Az elrendezés is áttekinthető. Elsőnek humanistáink leveleiből kapunk néhány érdekes szemelvényt, a tizenhetedik-századi anyagból Pázmány levelei igen jellemzőek, jól van összeválogatva a rokokó és a szentimentális kor levélanyaga is. A tizenyolcadik század végének élénkülő irodalmi életének megfelelően a közölt anyag is egyre érdekesebb, sokszínűbb lesz. Kazinczyt szépen, és a levelezése arányaihoz mértén mutatja be. Vörösmarty, Petőfi és Arany ismertebb levelei után a századvég és a huszadik század nevesebb íróinak kevésbé ismert anyagát kapjuk. Sajnáljuk, hogy a Kazinczy-utáni korból nem kaptunk bővebb anyagot, de nem szabad elfelejtenünk, hogy a kiadás iskolai segédkönyvnek készült, segítségül a tanár, de talán méginkább: útmutatóul a szorgalmasabb diák számára. A kevésbé tájékozott olvasó nagy haszonnal forgathatja majd az egyes levél-csoportokat magyarázó jegyzeteket is, kár, hogy ezek csak a tizenyolcadik század végéig vetnek fel stílustörténeti szempontokat. Más kifogást nem is tudunk mondani, sőt Fábrián István könyvét, mint a *Tanítás Problémái*-nak legtöbb ízléssel, legtöbb gondal összeállított kötetét ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Baróti Dezső dr.

Halász Gábor: Az értelem keresése. Budapest Franklin Társulat. 1938.

Az újabb író-nemzedék kiváló képviselőjének tanulmányai kötetben összegyűjtve csak nemrég jelentek meg. Az a hat tanulmány, amelyet az *Értelem keresése* című kötetben talál az olvasó, előzőleg a *Napkelet* és a *Nyugat* hasábjain látott napvilágot. Az *Értelem keresése* eredetileg Besse nyeiről írott tanulmányainak egyik alcíme, a *bihari remete* magányos küzdelmét akarja jellemezni, aki az ész klasszikus és racionalista módszerével kutatja az értéket és a lényegét. Az értéket és a lényegét keresi Halász Gábor is az irodalomban, s ha módszere tisztább is mint a Besse nyeié, van valami benne, ami a tizenyolcadik század filozófusainak rokonává teszi. Halász Gábort irodalom-látása is a francia szellem tisztaságához, világosságához kapcsolja, ízlése a klasszicizmus felé hajlik, klasszikus eszménye-